

8 Μαρτίου 2021

«Επιστολές και ποιήματα Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού»

[Ορθοδοξία](#) / [Εκδόσεις](#)

Προοιμιακή παρουσίαση της νέας έκδοσης της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου: Γέροντος Ιωσήφ Ησυχαστού, Επιστολές και Ποιήματα. 60 χρόνια από την κοίμηση του, σειρά Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 23, εκδ. Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2019, του Νίκου Νικολαΐδη, Ομότιμου Καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητή Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Για πληροφορίες και παραγγελίες, μπορείτε να κάνετε κλικ στον παρακάτω σύνδεσμο:

[ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ](#)

Για να αγοράσετε το ebook της έκδοσης πατήστε

[ΕΔΩ ΓΙΑ Amazon](#)

[ΕΔΩ ΓΙΑ Apple Books](#)

«Επιστολές και ποιήματα Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού» Προοιμιακή παρουσίαση

Νίκος Ι. Νικολαΐδης, Ομότ. Καθηγητής Πατερικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

«Παρέστω μοι το Πνεύμα και διδότω λόγον» (PG 36, 436). Τούτο το μεστό θεολογικό απόφθεγμα του Γρηγορίου Θεολόγου ανταποκρίνεται πλήρως στο πρόσωπο και στον λόγο του Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού. Ήταν «θεόπνευστος», ασφαλώς, ιδιώτης του λόγου ο Γέροντας. Οι ανευρεθείσες χειρόγραφες Επιστολές του (132+1 προς Ανώνυμον Μοναχόν και τα 12 Ποιήματά του) βρίθουν ορθογραφικών ατυπιών. Ωστόσο, πέρα από τούτο το υστέρημα, η εργογραφία του υπάρχει έμπληη λόγου και χάριτος

Και αναγνωρίζει τούτο και το καταθέτει ο Γέροντας: «Εγώ, καίτοι αγράμματος, επιχειρώ τούτο (να σου γράψω), επιλαθόμενος το μέτρον της ανικανότητός μου και αμαθείας, πιστεύω εις τας ευχάς των Πατέρων μου, Θεού βοηθούντος μοι... άρχομαι» (σ. 436). Ναι, όσα γράφει, όπως παρατηρεί, «δεν είναι λόγια απλά, αλλά είναι λόγοι πράξεως Αγίων Πατέρων φωτιζομένων θείας Χάριτος, εκ των οποίων εδιδάχθην και των καρπών αυτών κατά μέρος εγεύθην. Και ως αγράμματος όσον είμαι, πολλούς κόπους κατέβαλα... καθώς και εις την γεωργίαν αυτών μέχρι αίματος επεδόθην. Και τώρα το αναθέτω... ως τράπεζαν... ή ως τερπνόν παράδεισον...» (σ. 437).

Και, ας μη φανεί παράξενο. Όλων των Αγίων και Πατέρων μας, όπως και του Γέροντος, έμπονος πόθος είναι η ποθεινή Πατρίδα, την οποία απωλέσαμε διά της παρακοής. Δεν είναι απόφοιτος Θεολογικής Σχολής ο Γέροντας. Ωστόσο, οι λόγοι του είναι μεμεστωμένοι πατερικής και εμπειρικής θεολογίας.

Αλήθεια, πόσοι απόφοιτοι Θεολογικών Σχολών θα μπορούσαν, με την απλότητα και τη σαφήνεια, που χαρακτηρίζουν τον Γέροντα Ιωσήφ, να ερμηνεύσουν, όπως αυτός, το προπατορικό αμάρτημα; «... και να φύγης εκ του καρπού της γνώσεως, όπου έφαγαν οι Προπάτορες και απέθανον... (συμβουλεύει)... Κύριε, φυλαχθήναι ημάς εκ του απηγορευμένου καρπού, και διά σου του γλυκυτάτου μας Θεού φωτισθώμεν...» (σ. 437), γράφει. Και συστοιχεί αυτή η ερμηνεία απόλυτα με την του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, ο οποίος επεξηγεί, ότι «το δένδρον της γνώσεως», «δύναμιν εδίδου γνωστικήν τοις μεταλαμβάνουσι της οικείας αυτών φύσεως» (PG 94, 913AB). Τούτο, όμως, τί σημαίνει; Ότι οι Πρωτόπλαστοι υπερεκτίμησαν «τη συμβουλία του όφεως», τον εαυτό τους ή και αποπειράθηκαν την ισοτιμία τους με τον Θεό! Και, έτσι, αντί να θελήσουν να γνωρίσουν «τον ωραίον καρπόν του ξύλου

της ζωής», δηλαδή τον Θεό Λόγο, κατά τον άγιο Μεθόδιο Ολύμπου (PG 19, 1843), τον περιφρόνησαν. Πόσο, όμορφα και πολύ απλά το διατυπώνει τούτο ο Γέροντας· «(προσπάθησε) κόπτων εξ αυτών (των πολυειδών δένδρων)», ώστε να σε οδηγούν στον «γλυκύτατον Θεόν μας», λέγει (σ. 437). Ναί, ο Παράδεισος ήταν πλήρης πολυειδών δένδρων. Διαμέσου του πλούτου της δημιουργίας θα αναγόταν ο άνθρωπος στον Θεό. Τούτο, ακριβώς, διερμηνεύει και ο ιερός Δαμασκηνός, τον οποίον φαίνεται να έχει υπόψη του ο Γέροντας, όταν, προσδιορίζοντας το «ξύλον της ζωής», γράφει: Αυτό το δένδρο σήμαινε «την εκ πάντων των αισθητών εγγινομένην θειοτέραν έννοιαν και την δι' αυτών επί των απάντων γενεσιουργόν τε, και δημιουργόν αίτιον αναγωγήν» (δηλ. τον Θεό Λόγο) (PG 94, 917B).

Πόσο παραστατικά το εξηγεί τούτο ο Γέροντας και σε άλλη συνάφεια! Γράφει, λοιπόν: «Και πρώτη θεωρία είναι (η) των όντων» (σ. 247). Ναί. Η μελέτη των όντων διοδεύει στο μεγαλείο του Θεού από τη μια, και από την άλλη καταμαρτυρεί το εξαίρετο μέγεθος του ανθρώπου, ότι δηλαδή γι' αυτόν κατασκευάσθηκε ο κόσμος· «πως όλα τα πάντα εποίησεν ο Θεός διά τον άνθρωπον» (σ. 247), επεξηγεί.

Και ακολουθώντας τους αγίους Πατέρες μας, διδάσκει για τον άνθρωπο, ο Γέροντας, ότι είναι ανώτερος και των Αγγέλων. Έτσι, επιστέλλεται προς Βρυαίνην Μοναχήν: «Ω θαύμα θαυμάτων! ... μας αξιώνει (ο Θεός) να ευρισκώμεθα με την Παναγία μας, ως γνήσια τέκνα της, ανώτεροι των Αγίων Αγγέλων...» (σ. 309). Ή «τα πάντα εποίησεν ο Θεός διά τον άνθρωπον και αυτούς τους Αγγέλους προσέτι εις διακονίαν αυτού» (σ. 247). Και το προσόν και προνόμιον τούτο υπάρχει στον άνθρωπο, ένεκα της κατασκευής του και του μοναδικού προορισμού του. Ο Αδάμ, λέγει, πλάσθηκε «κατ' εικόνα Θεού» (σ. 128) και φέρει το σώμα, το οποίο είναι «πλάσμα του Θεού» (σ. 383), και το παράγωγο της πνοής του Θεού, δηλαδή την ψυχή (σ. 409). Τούτο το «ζωοποιόν πνεύμα», κατά τον άγιο Γρηγόριο Παλαμά, καθιστά τον άνθρωπο υπέροχο των Αγγέλων (Π. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, τόμ. Ε', σ. 56). Και αυτή η πλάση του ανθρώπου τον αναδεικνύει «υιόν» του Θεού και «θεόν κατά Χάριν» (σ. 247). Και αποβαίνει ο άνθρωπος, έτσι, «συγγενής» του Θεού, «όχι ουσιαστικώς», διευκρινίζει ο Γέροντας (σ. 412). Και μόνο αυτή η ανθρωπολογική παρατήρηση καταξιώνει τον Γέροντα ως εμπειρικό θεολόγο, υπό την έννοια, ότι ημπορεί να ομιλεί για τη διάκριση ουσίας και ενέργειας στον Θεό. Ένα καίριο κεφάλαιο, για το οποίο πολέμησε και πολεμήθηκε ο άγιος Γρηγόριος Παλαμάς. Ωστόσο, μετά την εν Χριστώ οικονομία, ο άνθρωπος, και κατά τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό, καταξιώνεται, όχι μόνο της κατ' ενέργεια σχέσης του με τον Θεό, αλλά και της «καθ' υπόστασιν (συγγενούς) κοινωνίας του, λόγω της μετοχής του στο μυστήριο της θείας Ευχαριστίας (PG 94, 1348AB).

Αυτό, ακριβώς, το σημαντικό δεδομένο συλλαμβάνει και περιγράφει και ο Γέροντας, όταν ομιλεί για τις τρεις τάξεις ή καταστάσεις, όπου η θεία Χάρις συνεισφέρει στον άνθρωπο, δηλαδή την κάθαρση, τον φωτισμό και την τελείωση (σ. 245). Τότε, κατά το τρίτο στάδιο, ο άνθρωπος ευρίσκεται «εν θεωρία», όπου παρατηρείται, κατά τον Γέροντα, «αρπαγή του νοός, κατάπαυσις των αισθήσεων, ακινησία και άκρα σιγή των μελών, ένωσις Θεού και ανθρώπου εις έν» (σ. 172)· ή, τότε, «τόσον αφομοιούται (ο άνθρωπος) με τον Θεόν, όπου δεν γνωρίζεται, μήτε χωρίζεται το έν από το άλλο, όπως ο ήλιος με το φως ή το πύρ με το σίδηρον, όταν ενωθούν» (σ. 413). [Όχι υπό την έννοια της εξαφάνισης του ανθρωπίνου προσώπου, όπως διδάσκουν οι ανατολικές θρησκείες. Γιατί, και στην περίπτωση του πυρακτωμένου σιδήρου, η υπόσταση του σιδήρου παραμένει]. (Πρβλ. Ισαάκ του Σύρου, Ασκητικά, σ. 102). Και, όντας έτσι, θεία χάριτι, συνεπαρμένος ο άνθρωπος, «αρπάζεται» και θεωρεί και ακούει «άρρητα ρήματα», όπως το καταθέτει τούτο ο Απόστολος Παύλος (Β΄ Κορ. ιβ΄ 4).

Και, έχοντας, τα πιο πάνω, ως βιωματική εμπειρία ο Γέροντας Ιωσήφ, αναφωνεί: «Αλλ΄ ω αγάπη γλυκεία Χριστού! Τί καλόν είδες από ημάς;...» (σ. 134). Για να επεξηγήσει σε άλλο Γράμμα του: «Ω γλυκεία αγάπη, Ιησού, πόσον σου είμαι χρεώστης!» (σ. 442).

Και όλα τούτα, συμβαίνουν, κατά τον Γέροντα, επειδή συναρτώνται άμεσα με «το μυστήριο της ευσεβείας (ότι) ο Θεός εφανερώθη εν σαρκί» (Α΄ Τιμ. γ΄ 16). Έτσι, μελωδεί, μεταξύ άλλων, ο Γέροντας σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο ποίημά του:

Βαβαί, συγκαταβάσεως! Βαβαί, της συμπαθείας!

Βαβαί, μεγίστης ανοχής και της μακροθυμίας!

Αυτόν που εδημιούργησε τάς φύσεις των αγγέλων

και μ΄ έναν βλέμμα διοικεί αυτόν τον κόσμον όλον

σήμερον ενεδύθηκε την φύσιν του ανθρώπου... (σ. 485).

Και εμπλέκει, επί του προκειμένου, στο «έκπληκτον μυστήριο» της οικονομίας του Θεού το πρόσωπο της Υπεραγίας Θεοτόκου, γιατί, αυτή (η Παναγία), κατά τον άγιο Κύριλλο Αλεξανδρείας, ως το «κειμήλιον απάσης της οικουμένης» (PG 77, 992B), είναι «η υπουργήσασα στο μυστήριο της σάρκωσης του Υιού και Λόγου του Θεού (PG 73, 229B). Έτσι, θα θεοτοκολογήσει ο Γέροντας, για να διερμηνεύσει, ότι, «οπότεν ημείς κοινωνούμεν αξίως,... εσθίομεν το Σώμα του Ιησού και το Αίμα, αυτό, που έλαβε από το πανάχραντο αίμα της Παναγίας... (και) γινόμεθα γνήσια

τέκνα της Παναγίας... Αυτή είναι η υπερφυσεστάτη συγγένεια, όπου από την Παναγία και γλυκεία μας Μανούλα ελάβαμε» (σ. 174).

Και συμπίπτει αυτή η δογματική προσέγγιση του Γέροντα απόλυτα, με το θεοπρεπές γεγονός, ότι ο Υιός και Λόγος του Θεού, γενόμενος άνθρωπος, παρέλαβε από τα αγνά και αμώμητα και άσπιλα αίματα της Παναγίας και «ανέπλασε αυτός δι' εαυτόν, ευδοκία του Θεού Πατρός και συνεργία του Αγίου Πνεύματος, την ανθρωπότητά» του (Επιφανίου, 43, 157BC. Πρβλ. Γρηγορίου Παλαμά, ΕΠΕ, τόμ. 10, σ. 446. Γερμανού Κωνσταντινουπόλεως, PG 98, 3970 κ.ά.).

Όντας μεμεστωμένος Χάριτος ο Γέροντας, πώς να ορρωδήσει μπροστά στον θάνατο; Ο Γέροντας ζούσε το «όργιον των Αγίων», κατά το λόγιο συγχρόνου Οσίου, από την παρούσα ζωή. Οι θείες οπτασίες και τα θεία οράματά του, όπως και η πάλη του προς τα «πνευματικάτης πονηρίας» (Εφес. στ' 12) (σ. 293), βεβαιώνουν του λόγου το ασφαλές. «Πολλάκις καταφιλώντας αυτήν (την Παναγία) εκουράσθην και καθίσας εις το στασίδι ὕπνωσα μικρόν. Και ήλθεν εν σώματι, όχι εικόνα, και με καταφιλούσε, γεμίζων άρρητον ευωδιαν. Το δε ουράνιον Βρέφος με χείδευε εις όλον το πρόσωπον, φιλώντας εγώ το παχουλό του χεράκι, όπως είναι ζωντανό, και ως μητέρα περιτυλίγεται εις την αγκαλιά Της... και μην τα ειπήτε όσον ζώ, διότι ασφαλώς θα με δέσουν, εάν το ακούση κανείς» (σ. 265).

Γι' αυτό ημπορεί, όπως γράφει, «να έκλαιαν τα παιδάκια μου» (σ. 385) για τον επικείμενο θάνατό του. Αλλά αυτός, ως άλλος μάρτυρας Ιγνάτιος ο Θεοφόρος, προέκρινε τον θάνατο ως «ανατολή» στην άλλη, την όντως, ζωή, και θεωρούσε το

επίγειο τέλος του, ότι «νύν άρχεται μαθητής είναι του Χριστού» (Ιγνατίου, Προς Ρωμαίους Επιστολή, ΒΕΠ, τόμ. 2, σσ. 274-275). Έτσι, επιστέλλεται: «Και μόλις κλείσουν τα μάτια τα αισθητά, ανοίγουν τα νοητά» (σ. 143). Και σε άλλο Γράμμα του διαμηνύει: «...θα ανοίξουν οι οφθαλμοί... εις την άλλην ζωήν. Τότε θα ιδής γονείς, αδελφούς, συγγενείς. Τότε θα ιδής Αγγέλους, Αγίους και την μακαρίαν των πάντων Μητέρα, αγνήν Παρθένον και Θεοτόκον, την οποίαν όλοι φωνάζομεν εις κάθε στιγμήν και εις αυτήν χρεωστούμεν τα πάντα» (σ. 135). Γι' αυτό και συνιστά και επεξηγεί για τις Λειτουργίες και τα Μνημόσυνα και την ωφέλειά τους (σσ. 84, 85, 99, 350).

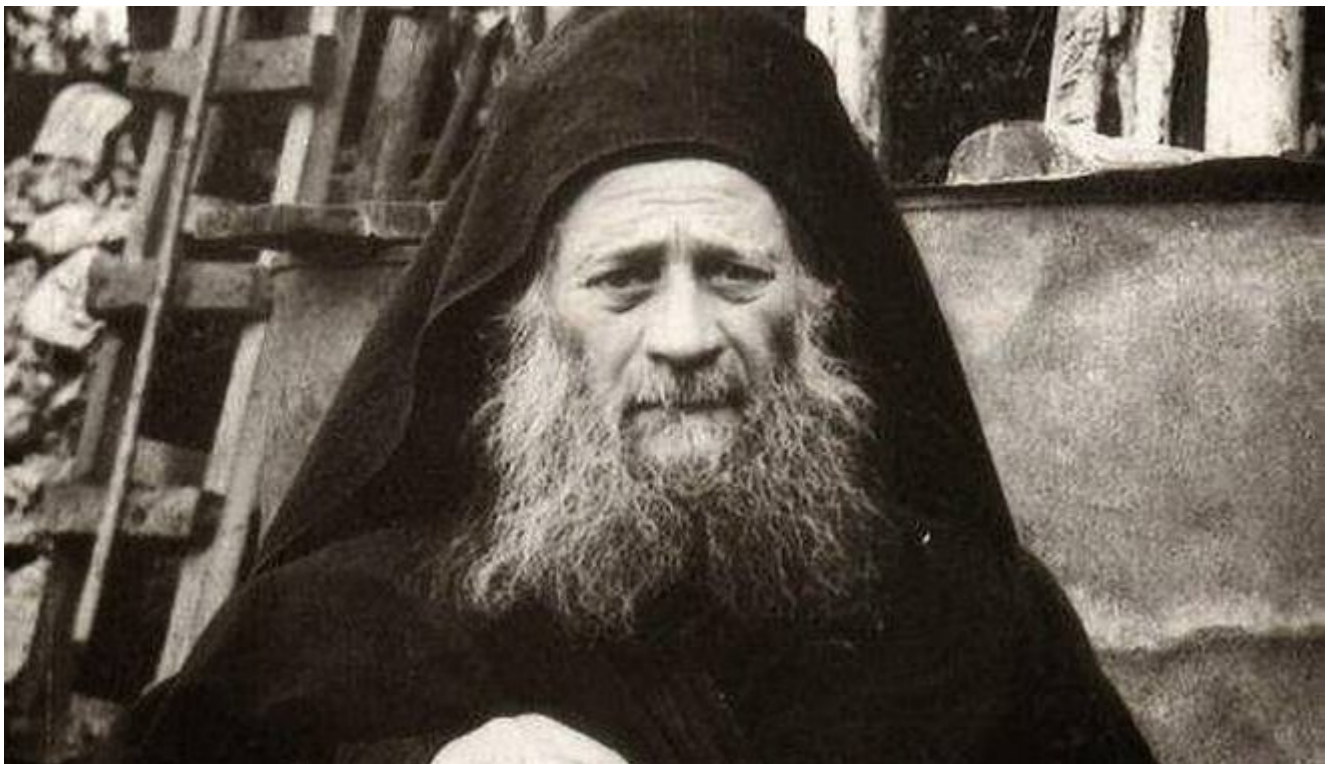
Και «καταπλήσσει τον νούν και εξιστάτον λογισμόν» η άκρα ταπείνωσή του, η οποία τον συνείχε, αλλά και η από μέρους του ευγνώμονα καρδιά προς το έλεος του Θεού. «...ότι ηθέλησεν ο Βασιλεύς να πάρη πηλόν, λάσπην εκ του βορβόρου και να τον θέση πλησίον του θρόνου του... Αλλά μήπως δύναται ο πηλός να υπερηφανεύεται, επειδή είναι κοντά στον Βασιλέα; Όχι, αλλά μάλλον θαυμάζει την αγαθότητα του Βασιλέως, πως δεν εσιχάθη τον πηλόν τον βρώμικον, αλλά τον έφερε πλησίον του» (σ. 444).

Από όσα, κυριολεκτικά, «πετώντι οφθαλμώ και καλάμω», προοιμιακά παραθέσαμε, έως εδώ, και τα οποία είναι ενδεικτικά του μεγέθους και της θεολογίας του Γέροντος, οριοθετείται και καταδεικνύεται, ότι σύνολη η διδαχή του δεν είναι ηθικιστική αλλ' ούτε και νοητική. Η διαλεκτική του είναι καθαρά πατερική, εμπειρική και οντολογική. Το πταίσμα του Αδάμ δεν ήταν ηθικό, όπως από κάποιους θεωρείται• μακάρι να ήταν τέτοιο. Ήταν, δυστυχώς, οντολογικό, αφού διέκοπτε και ανέκοπτε την οντολογική-κοινωνική και ζωτική σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, εξ ου και ο θάνατος. Γι' αυτό και ομιλεί ο Γέροντας για «συγγενική» σχέση με τον Θεό (σ. 412) και «ένωση» (σ. 172) και «αφομοίωση» (σ. 413).

Η υπόσχεση του Χριστού, «εγώ ήλθον ίνα ζωήν έχωσι και περισσόν έχωσι» (Ιω. ι' 10), συνιστά και κωδικοποιεί τη διδασκαλία του Γέροντος. Και με αυτή την έννοια εξηγούνται και κατανοούνται οι αδιάκοπες και ακατάπαυστες νουθεσίες του στις Επιστολές και στα Ποιήματά του. Έτσι, για παράδειγμα, διδάσκει και κατηχεί ο Γέροντας: «Θεμέλιο, της κατά Θεόν ζωής, είναι ο φόβος του Θεού» (σ. 258)• ή κάμε μια «σταγόνα υπακοής» (σ. 143)• ή «η υπακοή γεννά την ταπείνωση» (σ. 132)• ή «σχολάσατε και γνώτε» (σ. 315) και «πολεμάτε την σάρκα» (σ. 264)• ή «να λέγετε διαρκώς την ευχή» (429)• ή «να έχετε πρόγραμμα προσευχής» (σ. 350)• ή, ότι καίριος και κύριος είναι ο ρόλος της «προαιρέσεως», τόσο για την αμαρτία, όσο και για την πνευματική ζωή (σσ. 170• 399• 483 κ.α.). Τούτο το λεπτό αλλά μέγα κεφάλαιο «περί προαιρέσεως» απασχολεί και τους Πατέρες μας, ώστε ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων να λέγει, ότι «ο Κύριος, στρατολογών τάς ψυχάς,

ερευνά τās προαιρέσεις» (PG 33, 372D) και να αναφωνεί: «Εκ προαιρέσεως το κακόν» και όχι εκ φύσεως (PG 33, 384A). Ταυτόχρονα, ο Γέροντας, αποβαίνει «άφρων» (Β΄ Κορ. ιβ΄ 11), όταν ομιλεί για «δάκρυα» (σ. 207)· ή ότι «τα βλέφαρά μου ηλλοιώθησαν κλαίων διαρκώς περίσου» (σ. 105).

Παράλληλα, είναι αξιοπρόσεκτες και κάποιες παρατηρήσεις του, οι οποίες και διερμηνεύουν το μέγεθος και το οξύ του νου και το πνευματέμφορο της αντίληψής του περί διαφόρων θεμάτων. Γράφει, χαρακτηριστικά, και συγκεφαλαιώνει: «Ημείς δε ενθάδε την ουράνιον εκλεξάμενοι φιλοσοφίαν (και εδώ εννοείτο του Μ. Βασιλείου, βλ. Γρηγορίου Θεολόγου, Επιτάφιος, PG36, 577B), τώ βάθει των θείων μυστηρίων ενδιατρίβοντες, νόαν διαυγέστατον απεργαζόμενοι, κατά δυνατόν φροντίζομεν, ίνα καταλάβωμεν τα διά χειρών μεν ανέφικτα, νοί δε καταληπτά (και εννοεί εδώ τον νούν ως το κέντρον αναφοράς τουανθρωπίνου προσώπου, ότι, δηλαδή, συγκατατίθεται), ταπεινούμενος ο νους, Θεόν έχοντι συνυπουργόν και οδηγούς Αγγέλους πυρφόρους λαλούντας ημίν τρίβους ουρανίους δεικνύοντας διά μέσον (sic) συνειδήσεως» (σ. 104).

Περαίνοντας, -γιατί τούτο είναι πρόπον, αφού ο χρόνος και ο τόπος, κατά το γεγραμμένον, «επιλείψει με διηγούμενον» (Εβρ. ια΄ 32)-, αισθάνομαι την παρόρμηση να προβώ σε μια κατάθεση ψυχής, την ακόλουθη:

α. «Είχα εκφράσει, όταν, ως εισηγητής «Περί της Επιστολογραφίας του Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού» στα δύο, σχετικά με τον Γέροντα Διορθόδοξα Επιστημονικά Συνέδρια, Αθηνών 2004 και Λεμεσού 2005, και την αναγκαιότητα της

περισυλλογής και έκδοσης σύνολης της εργογραφίας του Γέροντος. Και χαίρω και εκφράζω την ιδιάζουσα φιλοφροσύνη και εκτίμησή μου, γιατί η προσδοκία εκείνη γίνεται τώρα πραγματικότητα με την έκδοση και κυκλοφορία του, εκ 595 σελίδων, τόμου: «Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού - Επιστολές και Ποιήματα, 60 χρόνια από την κοίμησή του», στη σειρά «Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 23», από την Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου. Αναμφίβολα η υπόψη έκδοση πολύ πολλούς θα ωφελήσει. Και αυτή είναι η πρόθεση και ο σκοπός των Εκδοτών. Και

β. Η δική μου, παρούσα, λιτή και πενιχρή προσέγγιση, πέρα από τον προοιμιακό της χαρακτήρα, επέχει κι ενός άλλου κεφαλαιώδους λόγου. Και ποιός είναι αυτός; Να αναδείξει το μέγεθος και την ποιότητα ενός συγχρόνου Οσίου και Πατρός της Εκκλησίας μας και να διερμηνεύσει, ότι ο Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής ανήκει στην χορεία των μεγάλων θεοφόρων Πατέρων μας, υπό την έννοια, ότι καταξιώθηκε και αναδείχθηκε «δοχείον της θείας χάριτος», ότι εν έργω και λόγω εκφράζει και συνεχίζει και αναδεικνύει τον ορθόδοξο «τρόπον θεοσεβείας», κατά τον άγιο Κύριλλο Ιεροσολύμων (PG 33, 456B), και ότι αποβαίνει με την όλη παραγωγή του θεοπρεπούς έργου του η απάντηση της Εκκλησίας στις προκλήσεις της εποχής μας στον Ορθόδοξο κόσμο, και όχι μόνο.

Προσωπικά πιστεύω, ότι με τον Γέροντα Ιωσήφ, προπάντων, «εξήνθησεν η έρημος» (Ησ. 35, 2) του Μοναχισμού. Και έχω ισχυρή την αίσθηση, ότι και η συνείδηση του ευσεβούς πληρώματος της Εκκλησίας μας, κλήρου και λαού, περί της οσιότητος και πατρότητος του Γέροντος Ιωσήφ, συνηγορεί υπέρ της αγιοκατάταξής του. Τον λόγο, ασφαλώς, επί του προκειμένου, έχουν τα αρμόδια εκκλησιαστικά θέσμια.

Ας έχομε την ευχή του.

ΨΥΧΟΦΕΛΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΑ 23

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΗΦ
ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ & ΠΟΙΗΜΑΤΑ

60 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

<https://bit.ly/3rvez03>